FIL-PRIM'AWLA TAL-QORTI ĊIVILI

(Sede Kostituzzjonali)

IMĦALLEF

ONOR. JOSEPH R. MICALLEF LL.D.

ILLUM, il-Ħamis, 4 ta' Awwissu, 2016

Kawża Numru 1 (Kost.)

Rik. Nru. 76/15JRM

Ivan Gerald **ŻAMMIT**

vs

IL-KUMMISSARJU TAL-PULIZIJA u P.S. 928 Ramon Mifsud

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors imressaq fis-16 ta' Ottubru, 2015, li bih u għar-raġunijiet hemm imfissra r-rikorrent talab li din il-Qorti (i) issib li l-arrest tiegħu u l-mod kif twettaq fit-22 ta' Settembru, 2015, kien jikser il-jedd fundamentali tiegħu kif imħares bl-artikolu 34 tal-Kostituzzjoni tar-Repubblika ta' Malta (aktar 'il quddiem imsejħa "il-Kostituzzjoni") u kif ukoll bl-artikolu 5 tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali (aktar 'il quddiem imsejħa "il-Konvenzjoni") kaġun it-tort

tal-intimati jew min minnhom; (ii) issib li fl-okkażjoni tal-istess arrest u sakemm dam hekk arrestat huwa ngħata trattament inuman u degradanti bi ksur tal-jedd fundamentali tiegħu kif imħares bl-artikolu 36 tal-Kostituzzjoni u bl-artikolu 3 tal-Konvenzjoni; (iii) issib li, bi ħtija tal-imġiba tal-intimati, ġarrab ksur tal-jedd tiegħu tat-tgawdija għall-ħarsien tal-intimita' ta' ħwejġu bi ksur tal-jedd fundamentali tiegħu kif imħares bl-artikolu 38 tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 8 tal-Konvenzjoni; (iv) tikkundanna lill-intimati bi ksur tal-jeddijiet tiegħu taħt l-artikoli 34, 36 u 38 tal-Kostituzzjoni u tal-artikoli 5, 3 u 8 tal-Konvenzjoni; (v) tillikwida d-danni mġarrbin minnu u tordna lill-intimati jħallsuh id-danni hekk likwidati; u (vi) li tagħti kull provvediment li jidhrilha xieraq skond il-liġi;

Rat id-degriet tagħha tal-20 ta' Ottubru, 2015, li bih ordnat in-notifika lill-intimati u qiegħdet il-kawża għas-smigħ tal-4 ta' Novembru, 2015;

Rat it-Tweġiba mressqa mill-intimat Kummissarju tal-Pulizija fit-3 ta' Novembru, 2015, li biha laqa' għall-azzjoni tar-rikorrent billi, b'mod preliminari, qal li l-Qorti jmissha tagħżel li ma twettaqx is-setgħat tagħha li tisma' l-kawża skond il-*proviso* tal-artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni u tal-artikolu 4(2) tal-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta ladarba, kif jgħid ir-rikorrenti innifsu fir-rikors promotur, huwa kien irrikorra għal proċeduri kriminali kontra l-intimat Ramon Mifsud u għalhekk wera li għandu rimedju ordinarju biex jikseb rimedju għall-ilmenti tiegħu. Laqa' wkoll b'eċċezzjonijiet fil-mertu;

Rat id-degriet tagħha tal-4 ta' Novembru, 2015[1], li bih tat lill-intimat Mifsud żmien biex iressaq it-Tweġiba tiegħu għat-talbiet tar-rikorrent;

Rat it-Tweġiba mressqa mill-intimat PS 928 Ramon Mifsud fit-30 ta' Novembru, 2015, li biha laqa' għall-azzjoni attriċi billi, b'mod preliminari, qal li l-azzjoni tar-rikorrent tressqet qabel waqtha minħabba li bil-proċeduri mnedija mir-rikorrent innifsu u l-investigazzjoni li qiegħed iwettaq l-intimat Kummissarju tal-Pulizija minħabba dawk il-proċeduri, ir-rikorrent jista' jingħata r-rimedju għall-ilmenti kollha mressqin minnu f'din il-kawża u għalhekk ma kellux għalfejn jirrikorri għall-proċeduri ta' xejra kostituzzjonali. Laqa' wkoll b'eċċezzjonijiet fil-mertu;

Rat id-degriet tagħha tad-9 ta' Diċembru, 2015[2], li bih ordnat li, qabel kull ħaġa oħra, titqies l-ewwel eċċezzjoni preliminari tal-intimat Kummissarju tal-Pulizija u ħatret lill-Avukat Maria Dolores Gauċi bħala Assistent Ġudizzjarju biex tisma' x-xhieda mressqa mill-partijiet dwar l-imsemmija eċċezzjoni;

---

[1] Paġ. 41 tal-proċess
[2] Paġ. 51 tal-proċess

Rat ix-xhieda mressqa quddiem l-Assistent Ġudizzjarju;

Rat il-provvediment tagħha tas-16 ta' Marzu, 2016[3], li bih u għar-raġunijiet hemm imfissra, ċaħdet talba magħmula mir-rikorrent waqt is-smigħ tad-9 ta' Diċembru, 2015, biex tneħħi mill-atti tal-kawża t-Tweġiba mressqa mill-intimat Ramon Mifsud minħabba li daħħlet wara ż-żmien li kienet tagħtu l-Qorti biex jagħmel dan;

Semgħet it-trattazzjoni tal-avukati tal-partijiet dwar l-ewwel eċċezzjoni preliminari tal-intimat Kummissarju tal-Pulizija;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-degriet tagħha tat-2 ta' Ġunju, 2016, li bih ħalliet il-kawża għas-sentenza dwar l-imsemmija eċċezzjoni preliminari;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni dwar ksur ta' jeddijiet fundamentali. Ir-rikorrent jilminta li bil-mod u fiċ-ċirkostanzi kif huwa kien arrestat fit-22 ta' Settembru, 2015, u matul il-ħin li huwa nżamm hekk arrestat, ġarrab ksur ta' jeddijiet fundamentali tiegħu li ma jkunx arrestat b'mod arbitrarju u illegali, li ma jingħatax trattament inuman jew degradanti u li jgawdi l-ħarsien tal-intimat' tal-persuna tiegħu u ta' ħwejġu. Huwa jrid li l-intimati jitqiesu ħatja tal-ksur tal-imsemmija jeddijiet fil-konfront tiegħu u li jingħata kumpens għad-danni mġarrbin minnu minħabba mġibithom;

Illi għal din l-azzjoni, l-intimat Kummissarju tal-Pulizija laqa' billi, b'mod preliminari, qal li l-Qorti jmissha tagħżel li ma twettaqx is-setgħat tagħha li tisma' l-kawża skond il-*proviso* tal-artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni u tal-artikolu 4(2) tal-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta ladarba, kif jgħid ir-rikorrenti innifsu fir-rikors promotur, huwa kien irrikorra għal proċeduri kriminali kontra l-intimat Ramon Mifsud u għalhekk wera li għandu rimedju ordinarju biex jikseb rimedju għall-ilmenti tiegħu. Laqa' wkoll b'eċċezzjonijiet fil-mertu;

Illi l-intimat Ramon Mifsud ukoll laqa' b'eċċezzjoni preliminari billi qal li l-azzjoni tar-rikorrent tressqet qabel waqtha minħabba li bil-proċeduri mnedija mir-rikorrent innifsu u l-investigazzjoni li qiegħed iwettaq l-

[3] Paġġ. 65 sa 70 tal-proċess

intimat Kummissarju tal-Pulizija minħabba dawk il-proċeduri, ir-rikorrent jista' jingħata r-rimedju għall-ilmenti kollha mressqin minnu f'din il-kawża u għalhekk ma kellux għalfejn jirrikorri għall-proċeduri ta' xejra kostituzzjonali. Laqa' wkoll b'eċċezzjonijiet fil-mertu;

Illi din is-sentenza qiegħda tingħata dwar l-imsemmija ewwel eċċezzjoni preliminari tal-intimat Kummissarju tal-Pulizija, għalkemm wieħed jista' jqis li l-ewwel eċċezzjoni preliminari tal-intimat l-ieħor Mifsud tixbahha u hija wkoll stedina biex il-Qorti tqis jekk ir-rikorrent għandux jew inqediex bir-rimedji 'ordinarji' li tagħtih il-liġi biex jikseb rimedju għall-ilmenti tiegħu;

Illi mill-fatti li joħorġu mill-atti tal-kawża u safejn rilevanti għas-sentenza tallum, jirriżulta li r-rikorrent imexxi stabiliment bl-isem ta' "Collections" f'numru 46, Triq ix-Xatt, il-Gżira. Fit-22 ta' Settembru tal-2015, għall-ħabta tat-tmienja neqsin kwart ta' filgħaxija (19.45) inqala' argument dwar vettura tiegħu li kienet ipparkjata quddiem il-ħanut tiegħu u vettura oħra li sidtha riedet toħroġ minn fejn kienet tinsab imma li allegat li ma setgħetx tagħmel dan minħabba l-vettura tar-rikorrent;

Illi minħabba li l-vettura tar-rikorrent kienet ipparkjata f'post xieraq u minħabba t-ton li bih sidt il-vettura l-oħra kellmitu, ir-rikorrent ma riedx iċaqlaq il-vettura tiegħu minn fejn kienet. Sidt il-vettura l-oħra u persuna oħra li kienet magħha, marru u ġabu l-għajnuna tal-Pulizija li, nzerta, skwadra minnhom kienet fil-qrib;

Illi l-intimat Mifsud kien jagħmel minn din is-skwadra tar-*Rapid Intervention Unit*;

Illi wara li r-rikorrent irrifjuta li jċaqlaq il-vettura tiegħu minkejja li mitlub mill-Pulizija, inqala' argument fuq affarijiet oħrajn li kien hemm quddiem il-ħanut tiegħu u l-Pulizija arrestat lir-rikorrent;

Illi r-rikorrent ittieħed l-Għassa tal-Pulizija ta' Tas-Sliema immanettjat ġol-karozza tal-Pulizija. Huwa jgħid li l-manetti tant kienu issikkati li kellu ġrieħi ħfief f'waħda minn idejh[4]. Huwa dam miżmum mill-Pulizija madwar tliet sigħat u nofs (3.5)[5]. Matul il-ħin li nżamm arrestat, f'ċella tal-Għassa, itteħidlu l-*mobile phone* ċellulari tiegħu mill-pussess tiegħu. Meta tħalla jitlaq mill-Għassa dakinhar filgħaxija, ingħata lura ċ-ċellulari;

Illi l-għada, fit-23 ta' Settembru, 2015, ir-rikorrent kellem lill-Ispettur Jesmond Micallef u irrapportalu x'kien għadda minnu lejliet;

[4] Dok "A", f'paġ. 16 tal-proċess
[5] Dikjarazzjoni tar-rikorrent f'paġ. 12 tal-proċess

Illi fl-24 ta' Settembru, 2015, huwa ntalab imur fil-kwartieri ġenerali tal-Pulizija u ħalla stqarrija dwar dak li kien ġara[6]. Jumejn wara, l-Ispettur Jesmond Micallef (l-istess Spettur li quddiemu r-rikorrent kien ħalla l-istqarrija tiegħu) ħa l-istqarrija ta' membri tal-familja tar-rikorrent[7];

Illi fis-16 ta' Ottubru, 2015, ir-rikorrent fetaħ din il-kawża;

Illi fit-2 ta' Novembru, 2015[8], ir-rikorrent ressaq kwerela lis-Suprintendent Jeffrey Azzopardi biex jitolbu jieħu l-passi meħtieġa bil-Qorti għall-ksur ta' bosta dispożizzjonijiet tal-Kodiċi Kriminali marbuta mal-arrest u ż-żamma tiegħu. B'riżultat tal-imsemmija kwerela ittieħdu passi dixxiplinari kontra l-intimat Mifsud[9];

Illi l-konsiderazzjonijiet legali marbutin mal-eċċezzjoni taħt eżami jitolbu li l-Qorti tqisha fid-dawl tal-istadju bikri li fih għadu jinsab il-każ imressaq quddiemha. Il-Qorti tagħraf li l-għadd ta' drabi li din l-eċċezzjoni qiegħda titqajjem kiber mal-għadd ta' kawżi dwar ilmenti ta' ksur ta' jeddijiet fundamentali li qegħdin ta' kuljum jitressqu quddiem din il-Qorti;

Illi l-Qorti tħoss li huwa tajjeb li ttenni li l-ilmenti tar-rikorrent jinbnew fuq tliet jeddijiet. Ewlieni huwa dak dwar l-arrest illegali. Marbut ma' dan hemm it-trattament li minnu jilminta sakemm dam hekk arrestat u t-tielet wieħed jirrigwarda t-teħid tal-*mobile phone* mill-pussess tiegħu sakemm dam arrestat u l-jedd li jgawdi l-ħarsien tal-intimita' tal-persuna tiegħu u ta' ħwejġu. Ir-rikorrent isejjes l-azzjoni tiegħu kemm fuq il-Kostituzzjoni u kif ukoll fuq il-Konvenzjoni. Il-Qorti tinnota li l-eċċezzjoni taħt eżami tirrigwarda kemm l-artikolu 4(2) tal-Kap 319 u kif ukoll l-artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni;

Illi l-intimat Kummissarju tal-Pulizija jsejjes l-eċċezzjoni tiegħu fuq il-fatt li r-rikorrent innifsu irrikorra għal rimedji 'ordinarji' li tagħtih il-liġi u nqeda bihom. Jisħaq ukoll li fl-imsemmija proċeduri r-rikorrent invoka bosta dispożizzjonijiet tal-Kodiċi Kriminali li, f'każ li jħallu eżitu favurih, jipprovdu wkoll għal rimedji ta' fejda għalih u mhux biss għal provvedimenti kontra l-intimat Mifsud. Huwa jgħid li proċedura bħal dik kienet tagħtih rimedju xieraq u effettiv li tindirizza l-ilmenti tiegħu;

Illi, min-naħa tiegħu, ir-rikorrent iwarrab l-argumenti tal-intimat billi jgħid li l-passi li ħa ma jindirizzawx l-ilmenti tiegħu u lanqas jikkostitwixxu mqar rimedju ordinarju biżżejjed biex jingħata l-kumpens li jixraqlu;

6 Dok "B", f'paġġ. 17 sa 20 tal-proċess
7 Dokti "Ċ" sa "Ġ", f'paġġ. 21 sa 30 tal-proċess
8 Dok "JM", f'paġġ. 56 – 8 tal-proċess
9 Xhieda tal-ispettur Jesmond Micallef f'paġ. 61 tal-proċess

Illi kif ingħad għadd ta' drabi, l-eżistenza ta' rimedju ieħor lill-parti li tressaq azzjoni ta' allegat ksur ta' jedd fondamentali taħt il-Kostituzzjoni jew taħt il-Konvenzjoni għandha tirriżulta lill-Qorti bħala **stat ta' fatt attwali u oġġettiv**, u d-diskrezzjoni li tista' twettaq il-Qorti biex ma teżerċitax is-setgħat tagħha "jekk tqis li jkun desiderabbli li hekk tagħmel" minħabba l-eżistenza ta' rimedju ieħor hija deċiżjoni fuq tali **stat ta' fatt.** Kemm hu hekk, huwa biss meta jew jekk jirriżulta lill-Qorti bħala fatt li (kien) jeżisti rimedju ieħor effettiv lir-rikorrent li l-Qorti tista' tiddelibera jekk għandhiex twarrab milli teżerċita s-setgħat tagħha li tisma' l-ilment imressaq quddiemha[10]. F'każ li ma jirriżultax li kien hemm rimedju ieħor xieraq, il-Qorti trid tieħu konjizzjoni tal-ilment, u f'każ li kien hemm rimedju ieħor, il-Qorti xorta waħda jibqagħlha s-setgħa li tiddeċiedi li ma ċċediex l-eżerċizzju tas-setgħa tagħha;

Illi ma jrid bl-ebda mod jintesa li d-diskrezzjoni li l-Qorti għandha f'dan ir-rigward trid titwettaq b'mod korrett u mmirata lejn l-iskop li l-leġislatur ried li jilħaq biha: jiġifieri, li filwaqt li ma jitħallewx isiru kawżi kostituzzjonali bla bżonn, min-naħa l-oħra ma jiġrix li, minħabba tħaddim "liberali" tad-diskrezzjoni, persuna tinżamm milli tmexxi 'l quddiem azzjoni bħal din meta jkun jidher li l-każ huwa wieħed serju li jimplika t-telf jew tnaqqir ta' jedd fondamentali għal dik il-persuna. Kif ingħad b'għaqal f'dan ir-rigward, din id-diskrezzjoni għandha dejjem tiġi wżata fl-aħjar interess tal-amministrazzjoni tal-ġustizzja biex, min-naħa l-waħda, il-Qrati ta' indoli kostituzzjonali ma jsibux ma' wiċċhom kawżi li messhom jew setgħu tressqu quddiem Qrati oħrajn kompetenti jew li dwarhom messhom jew setgħu jitfittxu rimedji oħrajn effettivi, u biex, min-naħa l-oħra, persuna ma tiġix imċaħħda mir-rimedji li għandha jedd tfittex taħt il-Kostituzzjoni jew taħt il-Kap 319 tal-Liġijiet ta' Malta[11] lil min ġenwinament ifittex rimedju kostituzzjonali[12];

Illi meta jingħad li jkun hemm rimedju ieħor xieraq, dejjem ikun qiegħed jitfisser li tali rimedju jrid jitqies fid-dawl tal-ksur tal-jedd fondamentali li jkun qed jiġi allegat li nkiser jew li jkun mhedded li sejjer jinkiser: għandu jkun rimedju aċċessibbli, xieraq, effettiv u adegwat biex jindirizza l-ksur jew theddid ta' ksur lamentat[13]. M'hemmx għalfejn li, biex jitqies bħala effettiv, ir-rimedju jintwera bħala wieħed li se' jagħti lir-rikorrent suċċess garantit, għaliex ikun biżżejjed li jintwera li jkun wieħed li jista' jiġi segwit b'mod prattiku, effettiv u effikaċi[14]. Fuq kollox, ir-rimedju "ordinarju"

[10] Ara Kost. **31.5.1999** fil-kawża fl-ismijiet ***Żahra vs Awtorita' tal-Ippjanar*** (Kollez. Vol: **LXXXIII.i.179**)
[11] Kost. **27.2.2003** fil-kawża fl-ismijiet ***John Sammut vs Awtorita' tal-Ippjanar et***
[12] Kost. **31.10.2003** fil-kawża fl-ismijiet ***Mediterranean Film Studios Limited vs Korporazzjoni għall-Iżvilupp ta' Malta et***
[13] Ara Kost **5.4.1991** fil-kawża fl-ismijiet ***Vella vs Kummissarju tal-Pulizija et*** (Kollez. Vol: **LXXV.i.106**)
[14] P.A. Kost. **9.3.1996** fil-kawża fl-ismijiet ***Clifton Borġ vs Kummissarju tal-Pulizija*** (mhix pubblikata)

mogħti jgħodd ukoll fejn dan jingħata bis-saħħa ta' liġi, imqar jekk biex jindirizza ksur ta' jedd fundamentali li diġa' seħħ jew li x'aktarx iseħħ[15];

Illi joħroġ ukoll li l-eżistenza ta' rimedju "ordinarju" trid tkun murija kif imiss minn min iqanqal l-eċċezzjoni. F'dan il-każ, kienu l-intimati li qajmu l-eċċezzjoni li r-rikorrent naqas li jinqeda b'rimedji oħra li kellu għad-dispożizzjoni tiegħu, u huwa għalhekk dmir tagħhom li juru li r-rikorrent tassew kellu dak ir-rimedju u li naqas li jinqeda bih;

Illi f'dan ir-rigward ingħad li "*Remedies must be real and practical and not theoretical or illusory, e.g. genuine fear of reprisals, intimidation. Account will be taken not only of the personal circumstances of the applicant, but the general legal and political context in which the alleged remedies operate. An unduly formalistic approach is not to be taken by the Convention organs which will apply a certain degree of flexibility. Remedies must be effective, i.e. capable of providing redress for the complaint...; the speed of the procedure may also be relevant to its effectiveness; the remedy must be capable of remedying directly the state of affairs; form part of the normal process of redress and involving normal use of the remedy...; be accessible...; offer reasonable prospects of success; a mere doubt as to the prospect of success in going to court does not exempt from exhaustion. Where case-law is unclear, contradictory or in the process of ongoing interpretation, an applicant may be expected to pursue an action or appeal which allows the courts to rule on the issues. ... Also, if there is more than one remedy available, an individual is not required to try more than one; an applicant is generally not required to try the same body again by way of a repeated request or application*"[16]. Fil-fehma tal-Qorti, dawn ir-regoli għaqlin joqogħdu sewwa għall-każ tal-lum u b'żieda ma' dak li ngħad aktar qabel;

Illi, madankollu, l-eżistenza ta' rimedju ieħor trid titqies fiż-żmien tal-allegat ksur tal-jedd fondamentali li dwaru jitressaq l-ilment, u mhux fiż-żmien li jkun tressaq l-ilment kostituzzjonali jew konvenzjonali[17]. M'huwiex mogħti lil persuna l-benefiċċju li l-ewwel tħalli jgħaddi għalxejn iż-żmien li fih setgħet tieħu r-rimedju għall-ksur tal-jedd tagħha, u mbagħad tressaq ilment kostituzzjonali jew konvenzjonali dwar l-istess ksur bħallikieku l-proċedura kostituzzjonali jew konvenzjonali kienet xi rimedju *in extremis* li wieħed jista' jirrikorri għalih biex isewwi żball jew nuqqas li ma messux twettaq qabel[18];

---

[15] Kost. **11.4.2011** fil-kawża fl-ismijiet ***Joseph Brincat et vs Policy Manager ta' Malta Shipyards et***
[16] K Reid A Practitioner's Guide to the European Convention on Huma Rights (3rd. Edit, 2007) §I-040, pġ. 31 – 2
[17] Kost.**9.10.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Paul McKay vs Kummissarju tal-Pulizija et***
[18] Ara Kost. **25.6.1999** fil-kawża fl-ismijiet ***Spiteri vs Chairman Awtorita' tal-Ippjanar et*** (Kollez. Vol: **LXXXIII.i.201**)

Illi huwa mgħallem ukoll li "*it is not only judicial remedies which must be sought, but every remedy under national law which may lead to a decision that is binding on the authorities, including the possibility of appeal to administrative bodies, provided that the remedy concerned is adequate and effective*"[19];

Illi f'għadd ta' sentenzi mogħtijin f'dawn l-aħħar snin mill-Qorti Kostituzzjonali, ġew stabiliti prinċipji li għandhom jiġu segwiti minn Qorti biex tqis jekk huwiex minnu li r-rikorrent kellu għad-dispożizzjoni tiegħu rimedju alternativ effettiv. Fost dawn il-prinċipji wieħed isib li (a) meta jidher ċar li jeżistu meżżi ordinarji disponibbli għar-rikorrent biex jikseb rimedju għall-ilment tiegħu, ir-rikorrent għandu jirrikorri għal tali meżżi qabel ma jirrikorri għar-rimedju kostituzzjonali, u huwa biss wara li jkun fittex dawk il-meżżi jew wara li jidher li dawk il-meżżi ma jkunux effettivament disponibbli li għandu jintuża r-rimedju kostituzzjonali; (b) li d-diskrezzjoni li tuża l-Qorti biex tqis jekk għandhiex twettaq is-setgħat tagħha li tisma' kawża ta' natura kostituzzjonali għandha torbot, sakemm ma tinġiebx xi raġuni serja u gravi ta' illegalita', inġustizzja jew żball manifest fl-użu tagħha; (ċ) m'hemm l-ebda kriterju stabilit minn qabel dwar l-użu tal-imsemmija diskrezzjoni, billi kull każ jeħtieġ jiġi mistħarreġ fuq iċ-ċirkostanzi tiegħu; (d) in-nuqqas waħdu ta' teħid ta' meżżi ordinarji mir-rikorrent m'huwiex raġuni biżżejjed biex Qorti ta' xejra kostituzzjonali taqtagħha li ma tużax is-setgħat tagħha li tisma' l-ilment, jekk jintwera li l-imsemmija meżżi ma kinux tajbin biex jagħtu rimedju sħiħ lir-rikorrent għall-ilment tiegħu; (e) in-nuqqas ta' teħid ta' rimedju ordinarju – ukoll jekk sata' kien għal kollox effettiv biex jindirizza l-ilment tar-rikorrent - minħabba l-imġiba ta' ħaddieħor m'għandux ikun raġuni biex il-Qorti twarrab is-setgħat tagħha li tisma' l-ilment kostituzzjonali tar-rikorrent[20]; (f) l-eżerċizzju minn Qorti (tal-ewwel grad) tad-diskrezzjoni tagħha bla ma tistħarreġ il-materja neċessarja li fuqha tali diskrezzjoni għandha titwettaq, jagħti lil Qorti tat-tieni grad is-setgħa li twarrab dik id-diskrezzjoni[21]; u (ġ) meta r-rimedju jaqa' fil-kompetenza ta' organu ieħor jew meta s-smigħ tal-ilment tar-rikorrent se' jwassal biex l-indaġni ġudizzjarja u l-proċess l-ieħor tas-smigħ tar-rimedju ordinarju jkunu duplikazzjoni ta' xulxin, il-Qorti kostituzzjonali għandha ttendi lejn ir-rifjut li tuża s-setgħat tagħha kostituzzjonali, sakemm l-indaġni ġudizzjarja tal-każ ma tkunx, min-natura tagħha, ixxaqleb iżjed lejn kwestjoni kostituzzjonali[22];

---

[19] Van Dijk, van Hoof, van Rijn, Zwaak *Theory & Practice of the European Convention on Human Rights* (4th. Edit, 2006), pġ. 133
[20] P.A. (Kost.) VDG **9.2.2000** fil-kawża fl-ismijiet ***Victor Bonavia vs L-Awtorita' tal-Ippjanar et***
[21] Ara Kost. **7.3.1994** fil-kawża fl-ismijiet ***Vella vs Bannister et*** (Kollez. Vol: **LXXVIII.i.48**) u Kost. **12.12.2002** fil-kawża fl-ismijiet ***Visual & Sound Communications Ltd. vs Il-Kummissarju tal-Pulizija et***
[22] P.A. Kost **29.10.1993** fil-kawża fl-ismijiet ***Martin Gaffarena vs Kummissarju tal-Pulizija*** (mhix pubblikata)

Illi d-diskrezzjoni li l-Qorti tagħżel li tieħu jekk twettaqx jew le s-setgħat tagħha kostituzzjonali biex tisma' kawża għandha tiġi eżerċitata bi prudenza, b'mod li fejn jidher li hemm jew sejjer ikun hemm ksur serju ta' drittijiet fondamentali, l-Qorti xxaqleb lejn it-twettiq ta' dawk is-setgħat[23];

Illi fil-qasam tal-istħarriġ tal-eżistenza ta' rimedji oħrajn xierqa, jinsab stabilit li "*With respect to the way in which and the time-limits within which proceedings must be instituted, national law is decisive. If in his appeal to a national court an applicant has failed to observe the procedural requirements or the time-limits, and his case has accordingly been rejected, the local remedies rule has not been complied with. ... The interpretation and application of the relevant provisions of national law in principle belong to the competence of the national authorities concerned*"[24]. Dak li jingħad dwar it-teħid tar-rimedji quddiem l-awtoritajiet nazzjonali qabel ma wieħed jista' jmexxi każ quddiem il-Qorti ta' Strasbourg[25] jidher li jista', fil-qafas ġenerali, jgħodd ukoll għall-kwestjoni tat-teħid tar-rimedji "ordinarji" qabel ma wieħed imexxi 'l quddiem bil-proċedura speċjali tal-ilment dwar ksur ta' jedd fondamentali quddiem il-Qrati nazzjonali;

Illi l-kejl determinanti dwar l-aċċettabilita' ta' rimedju bħal dak jibqa' dejjem dak ta' kemm huwa effettiv ir-rimedju li jista' jingħata. Għalhekk, kien hemm każijiet fejn ir-rimedju amministrattiv tqies bħala wieħed li jindirizza sewwa l-ilment imressaq mir-rikorrent (ukoll fejn l-allegazzjoni kienet ta' ksur ta' jedd "konvenzjonali")[26] (u għalhekk jiġġustifika li l-Qorti "kostituzzjonali" tagħżel li ma twettaqx is-setgħat tagħha straordinarji), imma kien hemm każijiet oħrajn ukoll fejn tali rimedju ma tqiesx bħala wieħed effettiv[27];

Illi, minbarra dan, jidher li l-kwestjoni marbuta mal-eżawriment tal-proċeduri 'ordinarji' qabel ma wieħed jersaq għar-rimedju 'kostituzzjonali' jew 'konvenzjonali' jridu jitqiesu wkoll minn jekk ir-rimedji eżistenti jitqisux fihom infushom tajbin biżżejjed biex ma joħolqux ilmenti ġodda ta' ksur ta' jeddijiet fundamentali meta wieħed iqis jekk għandux jirrikorri għalihom. F'dan ir-rigward, il-Qorti tqis li ma tistax tinjora l-kejl suġġerit mill-Qorti ta' Strasbourg fejn jidħol dan l-element ta' eżawriment ta' rimedji domestiċi ordinarji, kif stabilit dan l-aħħar f'kawżi li jolqtu lil Malta[28];

---

[23] Kost. **14.5.2004** fil-kawża fl-ismijiet ***David Axiaq vs Awtorita' Dwar it-Trasport Pubbliku***
[24] Van Dijk, van Hoof, van Rijn, Zwaak *op cit*, pġ. 134
[25] Ara art. 35(1) tal-Konvenzjoni
[26] Ara, per eżempju, Kost. **2.11.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Emanuel Ċiantar vs Kummissarju tal-Pulizija***
[27] Ara, per eżempju, Kost. **14.5.2004** fil-kawża fl-ismijiet ***David Axiaq vs Awtorita' tat-Trasport Pubbliku***
[28] Ara Q.E.D.B. **24.10.2014** fil-kawżi fl-ismijiet ***Brincat et vs Malta*** (Applik. Nri. 60908/11 u 62110/11 et) §§ 64, 68 u 72

Illi fil-każ li għandna quddiemna, l-ilment tar-rikorrenti huwa wieħed ta' allegat ksur "kostituzzjonali", immirat li tinkiseb dikjarazzjoni ta' arrest illegali u trattament mhux xieraq. L-azzjoni mhix qegħda titlob it-tħassir ta' xi liġi jew ta' xi provvediment b'saħħa ta' liġi;

Illi min-naħa tagħhom, l-intimati wrew li jeżistu bosta dispożizzjonijiet fil-Kodiċi Kriminali li, meta mwettqin sewwa (minn organi amministrattivi u ġudizzjarji), jagħtu rimedji fejjieda u diretti lill-parti mġarrba bħalma huwa r-rikorrent. Dawn id-dispożizzjonijiet invokahom ir-rikorrent innifsu meta ressaq il-kwerela tiegħu fil-mori tal-kawża;

Illi din l-imġiba tar-rikorrent, fil-fehma tal-Qorti, isseddaq is-saħħa tal-eċċezzjoni taħt eżami. Dan għaliex bil-mod kif ir-rikorrent għażel li jimxi, wera li jemmen huwa wkoll li l-proċeduri maħsuba fil-liġi 'ordinarja' jistgħu jagħtuh ir-rimedju li huwa qiegħed jitlob f'din il-kawża. Li kieku ma kienx hekk, ma kien jagħmel l-ebda sens li, minkejja li fetaħ din il-kawża, f'anqas minn xahar wara, kien qiegħed jitlob l-istess rimedji bi proċediment bħal dak. Minbarra f'dan, mill-provi mismugħa sa dan il-waqt, ħareġ ukoll li l-Korp tal-Pulizija beda proċeduri dixxiplinari fil-konfront tal-intimat Mifsud u mhuwiex eskluż li jittieħdu wkoll proċeduri bil-Qorti. Dawn ukoll huma proċeduri li l-istess rikorrent sata' u għadu jista' jieħu[29];

Illi, wara li l-Qorti għamlet dawn il-konsiderazzjonijiet kollha, hija tasal għall-fehma li l-intimat Kummissarju tal-Pulizija taha raġunijiet tajba biżżejjed biex tilqa' l-istedina tiegħu li tagħżel li ma twettaqx is-setgħat kostituzzjonali tagħha biex tisma' l-każ imressaq quddiemha mir-rikorrent, u dan għar-raġuni li r-rikorrent kellu u għad għandu rimedji oħrajn tajba dwar l-ilment tiegħu. Għalhekk, il-Qorti sejra tilqa' l-eċċezzjoni preliminari;

Għal dawn ir-raġunijiet, il-Qorti qiegħed taqta' u tiddeċiedi billi:

Tilqa' l-ewwel eċċezzjoni preliminari tal-intimat Kummissarju tal-Pulizija u taċċetta l-istedina tiegħu li l-Qorti tagħżel li ma twettaqx is-setgħat tagħha li tisma' l-kawża skond il-*proviso* tal-artikolu 46(2) tal-Kostituzzjoni u l-*proviso* tal-artikolu 4(2) tal-Kapitolu 319 tal-Liġijiet ta' Malta u dan għar-raġuni li r-rikorrent għandu rimedju "ordinarju" mogħti lilu mil-liġi li jista' jinqeda bih qabel ma jdur għall-proċedura bħal fil-kawża tallum; u

[29] Art. 541 tal-Kap 9

Teħles lill-intimati milli jibqgħu aktar fil-kawża, **bl-ispejjeż kontra r-rikorrent.**

Moqrija

Onor. Joseph R. Micallef LL.D.,
Imħallef

4 ta' Awwissu, 2016

Carmen Scicluna
Dputat Registrar

4 ta' Awwissu, 2016